למדנו במשנה שהכהן גדול פותח וידויו ב'אנא השם'. ומבארת הברייתא: וּמַנַּיִן שֶׁאוֹמר בִּלְשׁוֹן 'אָנָּא'. נֶאֱמַר כָּאן בוידוי הפר לשון כַּפָּרָה, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בוידוי משה בְּחוֹרֵב על חטא העגל לשון כַּפָּרָה, מַה לְּהַלָּן התוודה משה בִּלְשׁוֹן 'אָנָּא', שנאמר (שמות לב לא) 'אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה', אַף כָּאן כהן גדול מתוודה בְּאָנָּא.

וּמַנַּיִן שֶׁמתוודה כַּשֵּׁם, ואומר 'אנא השם'. נֶאֱמַר כָּאן לשון כַּפָּרָה, וְנֶאֱמַרָה בְּעֶגְלָה עֲרוּפָה לשון כַּפָּרָה, מַה לְּהַלָּן בעגלה ערופה הַכהנים מתוודים בְּהזכרת הַשֵּׁם, שנאמר (דברים כא ח) 'כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ ה'', אַף כָּאן כהן גדול מתוודה כַּשֵּׁם.

מקשה הגמרא: אָמַר אַבַּיֵי, בְּשֶׁלָּמָּא משה שהתוודה בְּחוֹרֵב, מֵעֶגְלָה עֲרוּפָה לֹא יָלִיף – לא למד להתוודות בשם, דְּמֵאי דַּהֲוָה הֲוָה – בשעה שנאמרה פרשת עגלה ערופה הוא כבר התוודה, וְאִי אפשר לחזור להתוודות אחר שנאמרה. אֶלָּא קשה, שוידוי הַכהנים בְּעֶגְלָה עֲרוּפָה תֵּילִיף [–תלמד] מֵחוֹרֵב, והכהנים יתוודו ב'אנא'. וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמִּי – שאכן לומדים עגלה ערופה מחורב שהכהנים מתוודים באנא, וְהָתַנְיָן במעשה עגלה ערופה, הַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְאילו בְּאָנָּא לֹא קָא אָמְרִי – לא הזכירו שאומרים אנא. קַשְׁיָא.

שנינו במשנה: ששמעו הזכרת השם, וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, נאמר (דברים לב ג) 'כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ', ופירושו, שֶׁאָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מַזְכִּיר שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אַתֶּם [–ישראל] 'הָבוּ גֹדֶל לאלהינו' ותברכוהו, ומכאן שעונים 'ברוך שם' אחר הזכרת השם. חֲנַנְיָה בֶּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, נלמד מִ'זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה' (משלי י ז), שֶׁאָמַר לָהֶם נָבִיא לְיִשְׂרָאֵל, בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי מַזְכִּיר צַדִּיק עוֹלָמִים [–הקב"ה], אַתֶּם [–ישראל] תְּנוּ בְּרָכָה.

משנה

משנתינו עוסקת בהכנת ההגרלה של שעירי יום הכיפורים: בָּא לוֹ הכהן גדול מבין האולם והמזבח לְמִזְרָח הָעֲזָרָה סמוך לפתח העזרה, לְצִפּוֹן הַמִּזְבֵּחַ – משוך מכנגד המזבח לצד צפון. הַכֹּהֵן עומד מִימִינוֹ של הכהן הגדול, וְרֹאשׁ בֵּית אָב עומד מִשְּׂמֹאלוֹ. וְשָׁם [–במזרח העזרה בצפון המזבח] עומדים שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים לגורל, אחד להשם ואחד לעזאזל, וְקַלְפֵּי [–כלי עץ חלול] הָיְתָה שָׁם, וּבָהּ שְׁנֵי גּוֹרָלוֹת, על אחד כתוב להשם ועל אחד כתוב לעזאזל. בתחילה שֶׁל אֶשְׁכְּרוֹעַ [–עץ ברוש] הָיוּ הגורלות, וַעֲשָׂאָן יהושע בֶּן גַּמְלָא כשנתמנה לכהונה גדולה, שֶׁל זָהָב, וְהָיוּ מַזְכִּירִים אוֹתוֹ על כך לְשֶׁבַח.

המשנה מביאה עוד אנשים שעשו דברים להשבחת כלי המקדש והזכירום לשבח: בֶּן קָטִין שהיה כהן גדול, עָשָׂה שְׁנַיִם עָשָׂר דַּד [–ברזים] לַכִּיּוֹר, שֶׁבתחילה לֹא הָיָה לוֹ [–לכיור] אֶלָּא שְׁנַיִם בלבד. וְאַף הוּא [–בן קטין] עָשָׂה מוּכְנֵי לַכִּיּוֹר – גלגל לשקע את הכיור בלילה לבור המחובר למעיין, כדי שֶׁלֹּא יִהְיוּ מֵימָיו של הכיור נִפְסָלִין בְּלִינָה. מוּנְבַּז הַמֶּלֶךְ הָיָה עוֹשֶׂה כָּל יְרִיעוֹת הַבָּלִים שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁל זָהָב. הֵילֵנִי אִמּוֹ של מונבז עָשְׂתָה נִבְרֶשֶׁת [–מנורה] שֶׁל זָהָב לתלותה מֵעַל פֶּתַח הַהֵיכָל. וְאַף הִיא [–הילני] עָשְׂתָה מַבְלָא שֶׁל זָהָב שֶׁפָּרְשַׁת סוֹטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ, כדי שיכתבו ממנה את פרשת סוטה להטיל למים המרים לבדוק את הסוטה, ולא יצטרכו להוציא ספר תורה לכך. נַקְנוֹר, נַעֲשׂוּ נִסִּים לְדִלְתוֹתָיו שהביא למקדש. וְהָיוּ מַזְכִּירִין אוֹתָן [–את אלו שהוזכרו] לְשֶׁבַח על תרומתם למקדש.

גמרא

שנינו במשנה: בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח. מדייקת הגמרא: מִדְּקָאָמַר התנא שבא להגרלת השעירים לְצִפּוֹן הַמִּזְבֵּחַ דווקא, ולא למזרח המזבח, מִכְּלָל [–משמע מכך] דְּמִזְבֵּחַ לָאו בַּצָּפוֹן קָאֵי – אינו עומד בצפון כלל, אלא כולו בדרום העזרה, ולכך עליו לבא לצפון המזבח, שמזרח המזבח אינו בצפון העזרה. מבארת הגמרא: מַנִּי – מי התנא הסובר שמזבח כולו בדרום, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דְּתַנְיָא, נאמר (ויקרא א יא) 'וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה לִפְנֵי ה'', ומהנאמר 'צפונה' ולא 'צפון' משמע שֶׁיְּהֵא צָפוֹן כּוּלּוֹ פָּנוּי מהמזבח, וכולו יעמוד בדרום, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. מקשה הגמרא: וְהָא רַבִּי יְשַׁעְיָא – במשנה הקודמת (לה:) שנינו שהפר עמד בין האולם למזבח, והוא במערב המזבח. הרי שהמזבח היה גם בצפון העזרה, ובמערבו נחשב לצפון העזרה. וזה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, הסובר שחצי המזבח עמד בצפון. מתרצת הגמרא: כּוּלָּהּ – הרישא והסיפא כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, שכל המזבח עמד בדרום, וְתַנֵּי [–ותשנה] במשנה הקודמת שהפר עמד '(כבין) [בֵּין] הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ', כלומר בצפון המזבח כנגד בין האולם למזבח, ואכן לא עמד בין האולם למזבח ממש.

שנינו במשנה: הַמְּנָן עומד בִּימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב בִּשְׂמֹאלוֹ. מביאה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה, הַמְהַלֵּךְ לִימִין רַבּוֹ חַיֵּי זֶה בּוּר – אפילו בדרך ארץ אינו בקי. מקשה הגמרא: תָּנַן במשנתינו, הַמְּנָן בִּימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב בִּשְׂמֹאלוֹ. הרי שהיה הסגן בימין הכהן הגדול, שלא כרב יהודה. וְעוֹד קשה, דתַּנְיָא (דרך ארץ פ"ד), שִׁלְשָׁה שֶׁהָיוּ מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, ילכו בסדר הזה, חָבֵר בְּאֶמְצַע, התלמיד הַגָּדוֹל בִּימִינוֹ וְהַקָּטָן מִשְּׂמֹאלוֹ. וְכֵן מָצִינוּ בִּשְׁלִשָּׁה מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁבָּאוּ אֵצֶל אַבְרָהָם לבקרו בשלישי למילתו, שניצבו עליו בסדר הזה, מִיכָאֵל בְּאֶמְצַע, גַּבְרִיאֵל בִּימִינוֹ, וּרְפָאֵל בִּשְׂמֹאלוֹ. מתרצת הגמרא: תַּרְגּוּמָא [–פירש] רַב שְׁמוּאֵל בַּר פָּפָּא כַּמְיֵיהּ דְּרַב אַדָּא את המשנה והברייתא, שלא עמדו שוה לרבם אלא מאחוריו זה מימין וזה משמאל, כְּדֵי שֶׁיִּתְכַּבְּדֵהוּ בּוֹ רַבּוֹ מאחוריו. מקשה הגמרא: איך אפשר לפרש שעמדו מאחוריו, וְהָתַנְיָא, הַמְהַלֵּךְ כְּנֶגֶד [–לצד] רַבּוֹ חֵרֵי זֶה בּוּר, והמהלך אֲחוֹרֵי רַבּוֹ חֵרֵי זֶה מְנַסֵּי חֲרוֹחַ. מתרצת הגמרא: הפירוש הוא, דִּמְצַדֵּד אַצַּדּוּדֵי, כלומר שעומד באלכסון שיתבכסה רבו במקצת, ולא עומד מאחוריו או מצדדיו ממש.

שנינו במשנה: וְקַלְפֵּי הָיְתָה שָׁם וּבָהּ שְׁנֵי גּוֹרָלוֹת. הברייתא מבארת כיצד היתה עבודת הגורלות: תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר (ויקרא טז ח) 'וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל', דורשת הברייתא [גּוֹרָלוֹת] שֶׁל כָּל דָּבָר – מכל חומר. ומהנאמר 'גורלות' לשון רבים הייתי יָכוֹל לומר שיתֵּן שְׁנַיִם – שני גורלות שכתוב עליהם להשם עַל שעיר זֶה, וּשְׁנַיִם שכתוב עליהם לעזאזל עַל שעיר זֶה. תַּלְמוּד לוֹמַר 'גּוֹרָל אֶחָד לַה' וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל', משמע שאֵין כָּאן לַשֵּׁם אֶלָּא גּוֹרָל אֶחָד, וְאֵין כָּאן לַעֲזָאזֵל אֶלָּא גורל אֶחָד. ועדיין יָכוֹל שיתֵּן גורל 'אחד' שֶׁל שֵׁם וְגורל 'אחד' שֶׁל עֲזָאזֵל עַל שעיר זֶה, וְשֶׁל שֵׁם וְשֶׁל עֲזָאזֵל עַל שעיר זֶה, אבל יתן את שניהם על כל אחד מהשעירים. תַּלְמוּד לוֹמַר 'גּוֹרָל אֶחָד [לַה'', ו'אחד' מיותר, ש'גורל' משמע אחד, ובא ללמד שאֵין כָּאן [–על השעירים] גורל 'לַה'' אֶלָּא אֶחָד, וְאֵין כָּאן גורל 'לַעֲזָאזֵל' אֶלָּא אֶחָד]. מבארת הברייתא: אם בֵּן שיש רק גורל אחד על כל אחד, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר 'גּוֹרָלוֹת'. ללמדינו שֶׁיִּהְיוּ שניהם שָׁוִין, שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה גורל אֶחָד שֶׁל זָהָב וְאֶחָד שֶׁל כֶּסֶף, וכן לא יעשה אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן.

שנינו בברייתא: גּוֹרָלוֹת שֶׁל כָּל דָּבָר. מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שאפשר לעשותם מכל חומר. מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך הכתוב לחדש זאת אלא לְכִדְתָנְיָא, לְפִי שֶׁמָּצִינוּ בַּצִּיץ שֶׁהַשֵּׁם כָּתוּב עָלָיו, וְהוּא [–הציץ] עשוי מִשֶּׁל זָהָב, יָכוֹל אַף זֶה [–הגורל] בֵּן, שהרי השם כתוב עליו. תַּלְמוּד לוֹמַר, 'גּוֹרָל' 'גּוֹרָל' פעמיים, רִיבָּה, רִיבֵּה שֶׁל זַיִת, רִיבֵּה שֶׁל אֱגוֹז, רִיבֵּה שֶׁל אֶשְׁכְּרוֹעַ – ברוש. וזהו גם חידוש הברייתא כאן.

שנינו במשנה: בֶּן קָטִין עָשָׂה שְׁנַיִם עָשָׂר דַּד לַכִּיּוֹר וכו'. תָּנָא, הטעם שעשה דווקא שנים עשר ברזים, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ שְׁנַיִם עָשָׂר אֲחִין הַכֹּהֲנִים הָעֲסוּקִין בַּתָּמִיד של כל יום מְקַדְּשִׁין יְדֵיהֶן וְרַגְלֵיהֶן מִבְּרַז אֶחָד.

שנינו במשנה: וְאַף הוּא [–בן קטין] עָשָׂה מוּכְנֵי לַכִּיּוֹר וכו'. מבארת הגמרא: מַאי הוּא אַבַּיֵי אָמַר גִּילְגֻּלָּא דַּהֲוָה מְשַׁקְּעָא לֵיהּ – גלגל שהיו משקעים בו את הכיור לתוך הבור המחובר למעיין.

שנינו במשנה: מוּנְבַּז הַמֶּלֶךְ עָשָׂה כָּל יְרִיעוֹת הַבָּלִים של יום הכפורים של זהב. מקשה הגמרא: וַעֲבָרִינְהוּ לְדִידְהוּ דְּזָהֳב – שיעשה גם את הכלים מזהב, ומדוע עשה רק את הידות מזהב.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבַּיֵי**, מה שכתוב במשנה שעשה מונבז את ידות הכלים מזהב מדובר **בִּידוֹת** של **סַכִּינִין**, שבזה לא שייך לעשות את הכלים עצמם של זהב, שכן סכינים מזהב אינם חותכים יפה.

מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, **אַף הוּא** [–מונבז] **עָשָׂה כֵּנִי** [–בסיסי] **הַכֵּלִים, וְאוֹגְנֵי כֵּלִים** – בית אחיזתם, **וִידוֹת כֵּלִים, וִידוֹת סַכִּינִין שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁל זָהָב.** ומוכח שחוץ מידות הסכינים עשה מונבז גם ידות כלים של זהב, שמשום כך כפל התנא להזכיר גם ידות כלים וגם ידות סכינים, אלא ודאי שני דברים הן. וקשה מדוע לא עשה גם את הכלים עצמם מזהב. **תֵּרְגּוֹמָא** [–פירש] **אַבַּיֵי**, מה שאמר התנא 'ידות כלים' הכוונה **בְּקַתָּא דְּרַגֵּי וַחֲצִינֵי** – בידיות של קרדומות ומגלות, שאף הם כלי חיתוך, ולכן לא עשה את הכלים עצמם של זהב.

שנינו במשנה: **הֵילַנִי אִמּוֹ** של מונבז המלך, **עָשְׂתָה נֵבֶרֶשׁ** [–מנורה] **שֶׁל זָהָב וְכוּ'** לפתח ההיכל. הגמרא מביאה ברייתא שמבארת למה היתה הנברשת משמשת: **תָּנָא, בְּשָׁעָה שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת** – בנץ החמה, **נִיצוֹצוֹת** של אור מקרני השמש **יוֹצְאִין מִמֶּנָּה** על פתח ההיכל, **וּבכך חָכָל יוֹדְעִין שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע,** שמצוותה עם הנץ החמה.

מדברי הברייתא מוכח שבמקדש קראו קריאת שמע בנץ החמה: **מֵיתִיבִי,** שנינו בברייתא, **הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע** של **שַׁחֲרִית עִם אַנְשֵׁי מַשְׁמָר** [–כהנים העובדים במשמר של אותו היום] **וְאַנְשֵׁי מַעֲמָד** [–ישראל העומדים בשליחות הציבור על הקרבן למשמר], **לֹא יָצָא** ידי חובת קריאת שמע, **מִפְּנֵי שֶׁאַנְשֵׁי מִשְׁמָר מַשְׁכִּימִין** לקרוא קודם העבודה, שמא תמשך עליהם העבודה וימנעו מלקרות, **וְאַנְשֵׁי מַעֲמָד מְאַחֲרִים** לקרוא לאחר סיום עבודת התמיד. הרי שהעוסקים בעבודת המקדש לא קראו קריאת שמע בזמנה, דהיינו זמן נץ החמה, אלא או מקדימים או מאחרין לאחר שלש שעות, ואם כן למי היתה הנברשת שבהיכל משמשת. **אָמַר אַבַּיֵי**, הנברשת היתה משמשת **לְשָׁאָר עַמָּא דְּבֵירוּשָׁלַיִם** הבאים בעזרה, שעליהם לקרוא קריאת שמע בעיקר זמנה, דהיינו בנץ החמה, ועל ידי הנברשת ידעו מתי נץ החמה.

שנינו במשנה: **וְאַף הִיא** [–הילני] **עָשְׂתָה טַבְלָא** של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה. מוכיחה הגמרא מהמשנה: **שָׁמְעַת מִינָּהּ** – אפשר ללמוד ממה שכתבו את פרשת סוטה בטבלא של זהב, **שכּוֹתְבִין מְגִילָּה** [–פרשה מהתורה] **לְתִינוֹק לְהִתְלַמֵּד בָּהּ**, ומטעם זה גם כאן כתבו על הטבלא את פרשת סוטה, כדי שיוכל הסופר להעתיק ממנה. דוחה הגמרא: **אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם רַבִּי יַנַּאי**, לא כתבו את כל פרשת סוטה על גבי הטבלא, אלא כתבו **פָּאלָּהּ בֵּית** – בראשי תיבות בלבד, כדי לעזור לסופר לזכור תיבות הפרשה. אבל מגילה לתינוק שכותב את כל הפרשה, אפשר לומר שאסור.

מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, **כְּשֶׁהוּא** [–הסופר] **כּוֹתֵב** את פרשת סוטה לבדיקת הסוטה, **רוֹאֶה** מתוך הטבלא, **וְכוֹתֵב מַה שֶּׁבַּתּוֹב בַּטַּבְלָא.** הרי שהיה מעתיק בדיוק כפי שהיה כתוב בטבלא, ואם כן אין לומר שהיה כתוב בטבלא רק ראשי תיבות. ומוכח שכותבים מגילה לתינוק להתלמד בה. דוחה הגמרא: **אֵימָא** – תתרץ, שהכוונה בדברי הברייתא, **רוֹאֶה וְכוֹתֵב כְּמַה** [–בדומה למה] **שֶׁבַּתּוֹב בַּטַּבְלָא,** לפי סימני האותיות.

מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, **כְּשֶׁהוּא** [–הסופר] **כּוֹתֵב** את פרשת סוטה, **רוֹאֶה** מתוך הטבלא, **וְכוֹתֵב מַה שֶּׁבַּתּוֹב בַּטַּבְלָא, וּמַה כָּתוּב בַּטַּבְלָא, 'אִם שָׁכַב אִישׁ אֹתָהּ** [**וְאִם לֹא שָׁכַב**], **אִם טָמְטְמָה אִם לֹא טָמְטְמָה'.** הרי שהיה כתוב בטבלא בדיוק כמו שכתוב בפרשת סוטה, ומוכח שכותבים מגילה לתינוק כדי להתלמד בה. דוחה הגמרא: **הָתָם** – בטבלא של פרשת סוטה,

---

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו טבת, תש"כ

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מנר השלישי, בו כותב ר"פ מפעולותיו מהשתתפותו בפעולות צעירי אגו"ח ואת"ה בכלל.

ויהי רצון שיוסיף בזה כהנה וכהנה, שהרי הכרח ודרישת השעה היא והובטחנו בכגון דא, יגעת ומצאת, ובפרט שזכות הרבים מסייעתו, וביחוד שהרי נמצאים אנו בשנת המאתים להסתלקות-הילולא של הבעש"ט ז"ל, שנת סגולה להפצת המעינות שהיא היא תורת החסידות.

במ"ש בסיום מכתבו, שכל הנ"ל אין פועל בו בענייניו הפרטים.

הנה כיון שרבנו הזקן כותב, אשר ע"י כל פעולה כהאמורות, נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, בודאי ובודאי שכן הוא במציאות, אלא שמובן מלשונו, נעשים זכים, ז. א. שעכ"פ איזה פעולה צריכה להיות בשביל לנצל הכשרה הכי מעולה של המוח והלב ואז הצלחת פעולה זו היא אלף פעמים ככה, ובודאי שכן יהי' בהנוגע אליו, ולא יתרשם מפיתוי היצר שרוצה לפעול בו איזה נפילת רוח ח"ו, ומבואר הענין והעצה לזה בכ"מ בדא"ח, ומהם בתניא קדישא כמסומן במפתח ענינים שבסופו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א